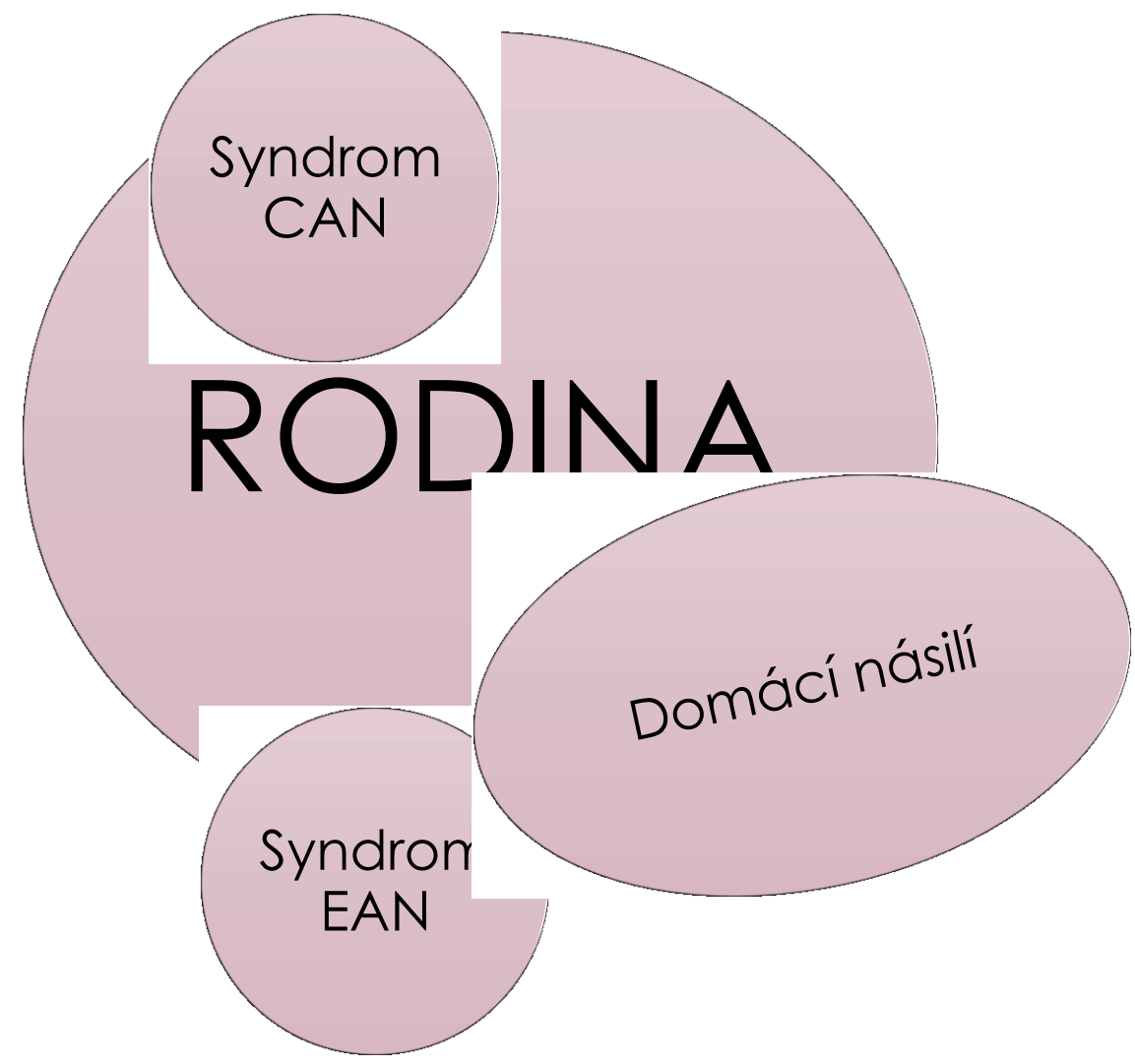

The background features a collage of textured paper in shades of red and blue. A white silhouette of a human head profile is positioned on the right side, facing left. The text is centered within this white silhouette.

NÁSILÍ V RODINĚ

- Násilí v rodině (**family violence**) je jev, který svědčí o výrazné poruše funkčnosti rodiny. Jedná se o **násilí**, které je realizováno v rodinném prostředí, tj. v prostředí, které by mělo být místem bezpečí, zázemí, podpory a pochopení. Často se tento pojem zaměňuje s pojmem „domácí násilí“ (**domestic violence**).
- RODINA x DOMOV
- Násilné chování je vždy patologická agrese, jejímž smyslem je něco poškodit, někomu ublížit nebo jej zabít, tedy jedná se o agresi, jejímž cílem je krajní poškození oběti. Všechny případy násilného chování jsou agrese, ale ne každá agrese je násilným chováním.
- Násilí v rodině tedy můžeme chápat jako záměrnou patologickou agresi vůči jedinci v rámci domácího prostředí. Osoby ohrožené domácím násilím, jsou především:
  - děti (propojeno se syndromem CAN),
  - ženy a muži (zpravidla násilí mezi partnery) –nejčastější náplň pojmu „domácí násilí“, někdy se používá označení „partnerské násilí“
  - senioři (generační a transgenerační násilí; propojeno se syndromem EAN),
  - specifickou skupinu tvoří zdravotně znevýhodněné osoby napříč výše uvedenými kategoriemi.

Syndrom
CAN

RODINA

Syndrom
EAN

Domáci násilí

Syndrom CAN

- Zkratka **syndrom CAN** pochází z angl. termínu „Child Abuse and Neglect“, což se v českém odborném prostředí překládá jako **syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte**. V zahraničních zdrojích se můžete v tomto smyslu setkat s označením „**Child Maltreatment**“ (někdy psáno i dohromady) vztaheno k dětem do 18 let’.
- Syndrom CAN je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné.
- Jde o soubor negativních důsledků špatného zacházení s dítětem.
- Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče, event. další členové rodiny, pokud jsou k němu necitliví a bezohlední, pokud je podřizují nebo využívají k uspokojení vlastních potřeb. Toto chování lze chápat jako zneužití fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci dospělého nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem

Typy:

- *Fyzické týrání (Physical Abuse)* je úmyslné použití fyzické síly proti dítěti, které může mít za následek fyzické zranění (např. kopání, mlácení, třepání, pálení aj).
- *Emocionální týrání (Emotional Abuse)* je zde vnímáno jako chování, které poškozuje sebevědomí nebo emoční pohodu dítěte.
- *Sexuální zneužívání (Sexual Abuse)* zahrnuje nátlak nebo nucení dítěte k sexuálním aktivitám (kontaktní i nekontaktní charakter).
- *Zanedbávání (Neglect)* je zde charakterizováno jako neschopnost uspokojit základní fyzické a emocionální potřeby dítěte (zejm. bydlení, jídlo, oblečení, vzdělávání a přístup k lékařské péči).

Definice syndromu CAN podle Zdravotní komise Rady Evropy (1992) „zahrnuje následující diagnostické kategorie:

- Fyzické týrání
- Psychické týrání
- Sexuální zneužívání
- Zanedbávání
- Šikanování
- Systémové týrání (druhotné ponižování)
- Sekundární viktimizace
- Münchhausenův syndrom by proxy

Výskyt

- trpí v současné době 1-2% dětí
- přesnější určení není možné, řada případů není zachycena
- zanedbávání mohou být vystaveny děti od raného věku, i týrání
- nadpoloviční většina jsou týrané děti mladší 6-ti let
- nějakou zkušenost s psychickým týráním udává 69% českých dospělých
- Častější je pravděpodobně psychické než fyzické týrání (často současně)
- přesnější vymezení počtu sexuálně zneužívaných je obtížnější, studie uvádějí 20-25% dospělé populace s nějakou takovou zkušeností,
- sexuálně zneužívané jsou častěji dívky

Fenomén POPELKA

- Situaci, kdy si rodič vybere pouze jedno dítě jako „terč“ týrání, zneužívání nebo zanedbávání. Bez vazby na biologičnost rodiče.
- Podle některých názorů evoluční psychologie se jedná o efekt, kdy se může projevit vyšší hladina agresivity u „nebiologických“ rodičů, oproti biologickým.
- Dále bývá výraz vysvětlován jako strach ženy z nezávislosti (finanční, citové aj.), spojený s touhou, aby se ostatní o danou osobu starali. Zvýrazňuje se současně s věkem. Často se spojuje s nerealistickým očekáváním ideálního partnera (prince) a nedůvěrou dosáhnout „štěstí“ vlastními silami. Někdy se projevuje i frustrace za závislosti, kdy ženy po závislosti touží, ale bojí se, co by to mohlo pro ně znamenat.

ZANEDBÁVÁNÍ DÍTĚTE

Můžeme definovat jako neaktivitu v oblasti zajišťování péče o dítě a uspokojování jeho potřeb ze strany osob, které jsou zodpovědné za tuto péči. Jedná se především o péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, o ochranu dítěte, zajišťování výchovy a vzdělání dítěte.

Oblasti zanedbávání:

- fyzická (zanedbávání výživy, zajištění základních potřeb, zajištění odpovídajícího ošacení atp.),
- emoční (zanedbávání dítěte v oblasti citové – emoční),
- kognitivní (zanedbávání dítěte v oblasti rozumového rozvoje; nerozvíjení dítěte, nedostatek podnětů),
- sociální (zejm. omezování kontaktů s okolím),
- psychomotorická (omezování pohybu, nerozvíjení motoriky).

FRUSTRACE – SUBDEPRIVACE - DEPRIVACE

Syndrom deprivovaného dítěte

- z psychologického hlediska má závažné důsledky především citová deprivace – nedostatečné uspokojování citových potřeb, a sociokulturní deprivace – nedostatek podnětů, které podporují rozvoj schopností a dovedností dítěte

citová deprivace

- OVB představuje v normální rodině pro dítě zdroj jistoty a bezpečí, potřebu citové jistoty obvykle uspokojuje tím, že mu poskytne specifickou zkušenost prožitku spolehlivého mezilidského vztahu, umožňuje splnit první vývojový úkol – získat základní důvěru ve svět a v závislosti na tom i pocit sebedůvěry, životní jistoty
- primární zkušenost jistého a spolehlivého vztahu je základem pro další rozvoj dětské osobnosti tím, že posiluje:
- citová deprivace vzniká tehdy, když potřeba citové jistoty a bezpečí není uspokojována v dostatečné míře a po dostatečně dlouhou dobu
- vzniká v situaci, kdy matka nemá o dítě zájem, zanedbává je a zaujímá k němu ambivalentní nebo dokonce hostilní postoj

psychické důsledky citové deprivace

- působí na různé děti odlišně, dle toho, jak jsou geneticky disponovány, jakou mají primární zkušenost, možnost získat nějaký náhradní zdroj citové podpory
- kognitivní odlišnosti: rozumové schopnosti nebývají dostatečně využívány, neschopnost porozumět významu vlastního chování, chování jiných lidí, poučit se ze zpětné vazby, nedostatečné ocenění dětských pokusů a různé aktivity od samého počátku vývoje, nedostatek pozitivní stimulace jakéhokoli učení
- citové prožívání: primitivní, nediferencované, povrchní vztahy k lidem, absence empatie, egocentrismus, emočně ploché, nedůvěřivé, hostilní, agresivní, nízká frustrační tolerance, dráždivější, výbušnější, obtížně se orientují ve vlastních pocitech, chybí zkušenost zpětné vazby s matkou – špatný rozvoj sebecitu

CITOVÁ SUBDEPRIVACE

- mírnější varianta deprivace zkušenosti, mnohem častější
- riziko je v tom, že je obtížněji identifikovatelná, dítěti se nedostane potřebné pomoci
- děti mohou mít dobré materiální zabezpečení, zajištěné dobré vzdělání, ale strádají v oblasti citové
- v chování rodičů, kteří nejsou schopni nebo ochotni dítě citově saturovat jsou zřejmé určité postoje, jež toto riziko signalizují:
  1. snížená akceptace dítěte(rodiče o něm hovoří spíše kriticky)
  2. snížená empatie k dítěti
  3. snížená frekvence interakcí s dítětem

CITOVÁ SUBDEPRIVACE

- subdeprivační zkušenost, zejména míra jejich následku je dána interakcí vnějších a vnitřních rizikových faktorů, má individuálně typický obraz
  - příznaky se často stávají nápadnými až ve svém souhrnu, typickým znakem je kumulace účinku drobných odchylek
  - souhrn nepříznivých charakteristik dítěte, které mohou zatěžovat další rozvoj jeho osobnosti i jeho sociální adaptaci
1. biologické faktory (méně odolné vůči všem běžným biologickým faktorům)
  2. psychosociální faktory (především oblast sociálních vztahů, bývají hůře hodnoceny, nejsou pozitivně akceptovány, špatné postavení v dětské skupině, vztahy s vrstevníky nepříznivé, odmítány, horší školní prospěch – nedokážou účelně využít inteligenci)

ZANEDBÁVÁNÍ DÍTĚTE

- vede k poškozování vzniklému v důsledku nedostatečného uspokojování jeho potřeb, jehož příčinou je omezení standardní interakce mezi rodičem a dítětem
- typický je nedostatek něčeho, strádání, deprivace
- vždy jde o interakci rodiče s dítětem v určité situaci

zanedbávající rodiče

- nemají pro rodičovskou roli dostatečné kompetence, neschopní, aktuálně se nemohou o dítě přijatelným způsobem starat, často osoby s nízkou sociokulturní úrovní, jejich domácnost i vztahy mezi jednotlivými členy mají celou řadu nedostatků
- nemají k rodičovství dostatečnou motivaci, příliš zaujati svými problémy, zájmy atp

děti, které jsou zanedbávané

- děti pasivní, apatické, nenápadné, nevýrazné, nedovedou své rodiče zaujmout
- děti nějak znevýhodněné, např. postižené

TÝRÁNÍ DÍTĚTE

- Týráním se rozumí chování rodičů či jiných osob, který dítě tělesně či duševně poškozuje a ohrožuje tak i jeho další vývoj

FORMY

- Fyzické (nadměrné trestání, bití, odírání jídla)
- Psychické (hůře identifikovatelné, následky nejsou tak jednoznačné, ale mohou být nepříznivější, např. nadměrná kritika, ponižování)

TÝRÁNÍ DÍTĚTE

- zvýšené riziko je v rodinách, kde jsou vztahy mezi jejími členy narušené
- členové **nejsou schopni kooperovat** při řešení problémů, chybí vzájemná podpora, převažuje napětí, nespokojenost,...vše se řeší násilným způsobem
- agrese vůči dítěti je jedním z projevů **nakumulovaného napětí**, které vyplývá z neschopnosti rodiny zvládnout své problémy
- **dítě jako nejslabší člen** se stává obětí této dysfunkce
- dle Matějčka jsou ve větší míře ohroženy děti, které dospělá nějakým způsobem provokují, vyčerpávají liší se od normy, např. hyperaktivní
- velký význam situačních faktorů
- **Medein komplex** - jeden partner trestá druhého prostřednictvím dítěte, (dospělému přímo ublížit nemůže)

TÝRÁNÍ DÍTĚTE

- týrání je takový projev chování rodičů či jiných osob, které dítě tělesně či duševně poškozují a ohrožují tak i jeho další vývoj
- tělesné týrání: nadměrné trestání, bití, odpírání jídla
- jakákoli forma týrání zahrnuje **jak deprivaci zkušeností, tak silný stres**
- týrání nepřináší dítěti jenom aktuální trýzeň, ale **ovlivní i jeho očekávání do budoucnosti**
- k dalšímu poškození může dojít v důsledku tzv. **sekundární viktimizace**, která vzniká na základě souhrnného působení všech negativních vlivů vyplývajících z necitlivého řešení této situace, z reakcí společnosti
- dítě velmi často není schopné samo hledat pomoc, buď pro celkovou nezralost, neschopnost problém sdělit, nebo ze strachu
- specifickou formou poškozování dítěte je **Münchhausenův syndrom by proxy** (v zastoupení), patří do skupiny předstíraných poruch, obvykle matka simuluje, vytváří u dítěte různé zdravotní potíže, kvůli nimž vyhledává a vyžaduje zdravotní péči

TÝRÁNÍ DÍTĚTE

týrající rodiče

- obecně zvýšený sklon reagovat násilím, osoby nezdrženlivé, dráždivé, výbušné, neodpovědné, citově chladné, bezohledné,..
- soustředění na své problémy, zájmy, dítě je zatěžuje
- lidé, kteří o děti obecně nestojí, jsou jim na obtíž, mají jiný hodnotový systém
- zvýšená potřeba moci nad dítětem, která slouží jako kompenzace pocitů méněcennosti, nejistoty
- negativní zkušenost z dětství, byli sami zanedbáváni, týraní,..
- týrajícím rodičem obvykle muž, vlastní nebo nevlastní otec dítěte, matky spíše pasivní účastnice

děti, které bývají týrany

- jejichž chování je nesrozumitelné, výchova je náročnější
- děti, které své rodiče svým chováním zatěžují, dráždí, vyčerpávají, vyvolávají jejich nechuť, odpor
- nesplňující očekávání svých rodičů, nějakým způsobem je zklamaly, např. nehezké, postižené
- vymáhající uspokojení svých potřeb provokujícím chováním, většinou ty, kterým rodiče nevěnují dostatečnou pozornost

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

- Jedná se o využití dítěte k sexuálnímu uspokojení dospělého. Někdy se hovoří v souladu také o ***sexuálním násilí na dětech***, vnímaném jako jakýkoli sexuální akt, kdy objektem zájmu je dítě, nebo který se děje před dětmi proti jejich vůli nebo se kterými nemohou vědomě souhlasit z důvodu fyzické, emocionální, mentální nebo jazykové bariéry. Pachatel využívá své mocenské a pravomoci k uspokojování vlastních potřeb na úkor dítěte.

FORMY SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ

- nekontaktní sexuální aktivity (verbální komentář se sexuálním obsahem, kontextem, exhibicionismus, voyeurismus),
- kontaktní sexuální aktivity (penetrativní/pronikající; nepenetrativní např. osahávání, které přináší sexuální uspokojení),
- sexuální využívání dětí (výroba pornografie, prostituce; nejen komerční charakter, ale bývá také spojeno s potřebou tímto způsobem sexuálního uspokojení)

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁÍ

Sexuální zneužívání v rámci rodiny

1. extrafamiliární – obvykle jednorázové, mimo rodinu
2. intrafamiliární – závažnější, odlišné charakteristiky psych.následků, nežádoucí, nepřijatelná aktivita, porušení tabu

sex.zneužívání v rámci rodiny má určité typické znaky:

- aktérem je člověk, který je dítěti blízký, dítě není traumatizováno jen nucením k sex.aktivitám, již se bojí a je mu nepříjemná, ztráta pocitu jistoty a bezpečí uvnitř rodiny
- sex.zneužívání bývá opakované
- mění podstatným způsobem rodinné role a z nich vyplývající funkce a vztahy, deformuje i vztahy mezi dospělými – rodičovské, partnerské, narušuje citový, sexuální život

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

dospělí zneužívající děti

- především muži, ženy vzácněji, muži 80-98%
- mohou mít odlišné sexuální zaměření, není pravidlem (pedofilie,..)
- morálně narušení, sexuálně nevyzrálí muži, často trpící poruchou osobnosti, nejsou pedofilně zaměřeni, využívají příležitosti a bezbrannosti dítěte
- ztrácející schopnost kontroly svého pudového jednání z důvodu onemocnění (demence,..) v důsledku abúzu (alkohol, drogy,..)
- rodinná konstelace, ohrožení dítěte je větší v dysfunkční rodině, doplněné rodině, kde žije cizí člověk, který nemá k dítěti typický rodičovský vztah, nevytvořilo se u něj silné sexuální tabu

děti, které bývají zneužívány

- především dívky, zejména ty, které jsou typicky ženské, koketní, mazlivé
- děti postižené, znevýhodněné, nižší vývojová úroveň snižuje riziko prozrazení, pochopení významu sexuální aktivity

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

- chování matky může zásadním způsobem ovlivnit průběh řešení této situace, lze ji považovat za další oběť, situace je traumatizuje, cítí se zrazené, ponížené, hněv, deprese, tendence k sebeobviňování, důležité je, jak tuto situaci bude interpretovat, jak ji sama zvládne a jaké řešení zvolí:
1. ***matka poskytne dítěti jednoznačnou ochranu:*** i za cenu konfliktu, rozpadu rodiny, vlastní sociální újmy, dítěti je takto zachován pocit jistoty a zázemí, které představuje podpora a spojení s matkou, zneužívání v této rodině většinou trvá krátce
  2. ***matka dítěti nevěří, popírá, že by se něco takového mohlo stát, nebo není tuto situaci schopna řešit:*** někdy si chtějí uchovat partnera za každou cenu, přestože zneužívá jejich dítě, selhávají v mateřské roli, nejsou schopny poskytnout dítěti ochranu, kterou potřebuje, toto zneužívání bývá dlouhodobé, často několik let

SYNDROM HOME ALONE

KOMERČNÍ SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

Komerčním sexuálním zneužíváním dětí se rozumí „použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdy vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“.

FORMY:

- Dětská prostituce
  - prostituční chování dětí přinucením osoby blízké (nejčastěji členem rodiny),
  - prostituční chování dětí přinucením osoby cizí,
  - prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro jejich obživu na ulici,
  - prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro obživu jejich rodiny,
  - prostituční chování dětí „dobrovolné“ za peníze,
  - prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro zábavu a „zvýšení“ prestiže.
- Obchodování s dětmi
  - obchod s dětmi pro sexuální průmysl
  - obchod s dětmi pro jiné účely – adopce, dětská práce, prodej orgánů atd
- Dětská pornografie

SYNDROM PŘIZPŮSOBENÍ SE SEXUÁLNÍMU ZNEUŽÍVÁNÍ

- dítě, které se nedovede zneužívání bránit nebo se o to sice pokusilo, ale bez úspěchu, nemá mnoho dalších možností
- tento proces probíhá ve třech fázích, které mají své charakteristické znaky:

1. fáze utajování a bezmocnosti ve vztahu k řešení situace

- dítě je zaskočeno, někdy situaci ani nerozumí, neví co znamená, dítě je bezmocné, je nuceno k mlčení

2. fáze přizpůsobení

- obranné strategie jsou zaměřeny na uchování přijatelných pocitů, např. zkreslení interpretace problému

3. fáze opožděného odhalení a odvolání výpovědi

- dítě zneužíváním trpí a teprve po určité době najde odvahu najít pomoc
- vyvolává různé reakce včetně nedůvěry a obvinění ze lži, protože leckdy nemá pro svá tvrzení důkaz
- intenzita zátěže vede k tomu, že ji dítě neunesse a svou výpověď, obvinění odvolává

*Důsledky
citového
strádání -
deprivace*

ŘEČ A KOMUNIKACE

- redukce řečové stimulace a omezení kontaktu s mateřskou osobou
- není uspokojena základní potřeba receptivity
- chybí pozitivní emoční odezva na jakýkoli řečový projev dítěte
- počáteční vývoj řeči není nijak posilován
- chybí-li osobně významná bytost, s níž chce být dítě v kontaktu, nevytváří se ani potřeba komunikace
- slovní zásoba bývá chudší
- malá spontaneita řeči neschopnost jejího přiměřeného sociálního využití

SEBEPOJETÍ

- nejistota, nedostatek sebedůvěry, zvýšená potřeba obrany
- v sebehodnocení dva extrémy: nerealistické vytahování, výrazné sebepodcenění
- snížená sebedůvěra a nedostatečná sebeúcta, které vedou k hledání nějaké opory, ta může mít charakter vazby na silnější bytost
- individualizace dostatečným způsobem nepokročila, a tak je skupinová identita velice přijatelnou variantou

CHOVÁNÍ

- může být v mnoha směrech nápadné
- infantilní stereotyp, jako projev určité bezradnosti a nejistoty
- nezralá autoregulace, nedostatečné sebeovládání, reagování impulzivně
- odlišné chování = projev různých obranných mechanismů
- mají tendence hledat citovou saturaci-mohou být hodnoceni jako vlezlí, nepříjemní

SOCIÁLNÍ ADAPTACE

- mívají problémy v sociální adaptaci
- riziková je i skupina tzv. zdánlivě dobře přizpůsobených, tyto děti nemají problémy jen ve známém prostředí, ale na jakoukoli větší změnu reagují nepříznivě a někdy i selhávají – např. děti z DD

POZDNÍ DŮSLEDKY

- v období dospělosti mívají lidé, kteří takto strádali v dětství odchylky v oblasti sebehodnocení, problémy v mezilidských vztazích, nespokojení s životem
- někdy se tyto odchylky stávají v dospělosti nápadnější, očekává se od nich projev zralejší, odpovědnost za své jednání
- mohou mít problémy ve všech důležitých oblastech

výzkum Z. Matějček:

- *profesní uplatnění (nižší úroveň vzdělání, neschopnost se uplatnit, polovina ZŠ vzdělání, polovina ekonomicky soběstačná)*
- *partnerská, rodičovská role (častější partnerské problémy, neudrží fungující partnerský vztah, 46% žilo v manželství, zbytek rozvedený nebo sám; ženy více obstály ve vztazích, hůře zvládaly rodičovskou roli, chyběla emoční zkušenost; časté problémy s alkoholem, nezaměstnanost,..)*
- *obecná sociální adaptace (problémy se zvládáním role dospělého, neschopnost samostatně se rozhodovat, neodpovědnost za své činy, problémy v sociální adaptaci,..)*

*Důsledky
týrání*

- **citové prožívání** : inhibice citového prožívání, apatie, neschopnost prožívat radost, neporozumění vlastním emocím, neschopnost adekvátně prožívat, popsat pocity, úzkostné vyladění, strach, pocit ohrožení, obavy z opuštění rodičem,
- **způsob uvažování**: neumožněn získat pocit základní důvěry, svět je nebezpečný, ohrožující, zkreslení nepřijatelné skutečnosti, vykládání různými způsoby, nedovedou správně interpretovat běžné projevy jiných lidí, problémy s učením horší školní prospěch, nevyužívají své schopnosti – chybí motivace, i na neutrální podnět možná hostilní reakce, fixace negativního sebehodnocení, nedostatek sebedůvěry, snadné oběti šikany, zneužívání, apod.
- **nápadnosti v chování**: mohou být tiché, zakřiknuté, pasivní, apatické, nezájem o okolí, inhibice verbálního projevu, únik před nepříjemně působícími vlivy prostředí, snaží se izolovat, neklid, hyperaktivita, destruktivní, agresivní tendence, selhávání v oblasti sociální adaptace, odlišné chování od normy, bývají odmítány i mimo vlastní rodinu
- **obranné reakce**: dítě závislé na rodičích, i týrajících - pro ně představují zázemí, žádné jiné nemají; dítě prožívá konflikt dvou významných psychických potřeb: chce se zbavit fyzické bolesti, zároveň se potřebuje udržet pocit bezpečí domácího prostředí, konflikt je pro dítě reálně téměř neřešitelný, využívá proto různé obranné mechanismy, které fungují jen v omezené míře, např. racionalizace, popření, ...:
  1. tendence popírání skutečnosti
  2. přijetí role špatného dítěte, které je trestáno oprávněně, přijetí vlastního zavinění chrání alespoň symbolicky rodinné zázemí
  3. lpění na týrajících rodičích, aktivní obranná strategie, snaží se rodiče všemožně získat, upoutat, vynutit si důkaz o tom, že jsou přece jen milování
  4. tendence si tento negativní prožitek zopakovat
  5. identifikace s agresorem, vyrovnává se s negativním zážitkem tak, že se začne chovat obdobným způsobem

POZDNÍ DŮSLEDKY

- zvýšení citlivosti na stres
- ztráta schopnosti přiměřené sociální orientace, potíže v mezilidských vztazích, submisivní chování
- v jiných případech může jít o zvýšenou bezohlednost, agresivitu ke světu, jemuž nelze důvěřovat
- sklon k agresivnímu reagování může přetrvávat i v dospělém věku, může se projevit v partnerské i rodičovské roli
- způsob jakým rodič dítě vychovává a jak se k němu chová, do značné míry odpovídá způsobu, jakým se k němu chovali vlastní rodiče
- zvýšené riziko asociálního, bezohledného chování, objektem nemusí být jen vlastní děti, ale i jiní lidé

Důsledky sexuálního zneužívání

PSYCHICKÉ DŮSLEDKY

- sex.zneužívání představuje tělesnou, duševní, sociální zátěž, která může vést k poškození dítěte
- může se rozvinout posttraumatická stresová porucha
- závažnost důsledků této zátěže je tím vyšší, čím je dítě mladší (do 9let), čím déle zneužívání trvá, čím jsou aktuální reakce nápadnější, čím je dítě na násilníkoví závislejší, čím menší oporu najed u ostatních členů rodiny
- intrafamiliární zneužívání postihuje dítě závažněji a komplexněji,
- matka, která není schopna ochránit vlastní dítě, svým chováním přispívá k udržení patologie rodinného společenství

PSYCHICKÉ DŮSLEDKY

- ***citové prožívání:*** negativní citová reakce, odpor, strach, úzkost, zlost, pocity studu, viny, ponížení, ve vztahu k budoucnosti pocity beznaděje, disociace emočního prožívání – obranná reakce, vztah k pachateli je různý- strach, ambivalentní – potřeba chránit, **Stockholmský syndrom** – ochran pachatele, obranná deformace
- ***způsob porozumění situaci a změny v uvažování :*** dezorientace dítěte kombinovaná s pocity viny, nejistoty a strachu z dalšího dění, pesimistické uvažování se týká i očekávané budoucnosti
- ***změny v hodnocení světa i sebe samého:*** mění se hodnocení světa i sebe sama, svět – zdroj ohrožení, zkreslení interpretace všech podnětů a informací, dokonce i těch, které s tímto tématem vůbec nesouvisejí; zkušenost zrady – ztráta důvěry v nejbližší lidi, členy rodiny, dítě nečeká od nikoho nic dobrého, generalizovaně nedůvěřivé, ztráta schopnosti sociální orientace - neodhadne, nediferencuje kdo k němu zaujímá jaký postoj; propad sebehodnocení, nízká sebeúcta, pocity bezmocnosti
- ***změny v chování:*** častěji extrémní, nápadně pasivní, jindy dráždivé se sklonem k afektivní reagování, tendence izolovanosti od společnosti, bez kamarádů, chování k dospělým nestandardní, nápadné; u starších dětí se mohou objevit poruchy chování agresivního, hostilního charakteru

OBRANNÉ MECHANISMY

pozitivní zkreslení reality (výsledkem je nesprávná, pro dítě přijatelná interpretace této situace) identifikace s násilníkem (přijetí jeho postoje a chování, které z toho vyplývá); vznik disociační poruchy (jednotlivé ps.procesy a složky osobnosti odděleny, ztráta integrity a kontinuity osobnosti, změny vnímání, prožívání vlastního těla)

- **somatické potíže:** např. poruchy spánku, jídla
- **vztah k sexualitě:** tzv.traumatická sexualizace:
  1. v chování dítěte je předčasně zdůrazněná sexualita, projevuje se nápadně výrazně, např. masivní masturbace – i na veřejnosti, sexuálně zaměřené aktivity, urychlený počátek aktivního sex.života,; sex,jako prostředek manipulace s lidmi,..
  2. dítě se jakéhokoli projevu sexuality nápadně bojí, dochází k jejímu potlačení, někdy i dlouhodobému, problémy se sexuální identitou, budoucí rolí dospělého

POZDNÍ DŮSLEDKY

- ovlivní vztah k sexualitě i v dospělém věku
- sex.aktivita bývá z pohledu zneužitých lidí odtržena od jejího vztahového pojetí, získává jakousi izolovanost, samoučelnost
- na jedné straně může jít o ztrátu zábran, lhostejnost, promiskuita
- vzácností není odmítání sexu jako takového, sex.fobie
- nezvládnuté trauma sexuálního zneužívání zvyšuje riziko selhání v partnerství, problémy se objevují i v rodičovské roli
- zkušenost s pocity studu, bezmocnosti a ponížení, které vyvolalo sex.zneužívání, může vést k zafixování pocitu méněcennosti, ztráty kontroly nad vlastním životem a odlišnosti od ostatních
- tendence k sociální izolaci, přijetí podřadné role, která odpovídá jejich snížené sebeúctě
- **sociální učení může vést k přijetí a zafixování pozice oběti, ale i k identifikaci s rolí agresora**
- trauma sex.zneužívání se může stát spouštěčem psychických potíží, posiluje tendenci užívat alkohol, drogy, stimuje rozvoj delikventního chování

Práva dětí

Úmluva o právech dítěte

video

- PRÁVA DĚTÍ NA KŘIŽOVATCE
- Jakub - právo na ochranu
- Petr a jeho právo na rodinu

- Blog pěstounky
- Perníkové děti

*DOMÁCÍ
NÁSILÍ*

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Rada Evropy definuje domácí násilí jako „veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.“ (Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, 2011)

Obětí domácího násilí jsou ve většině případů ženy (95% případů; nejčastěji ve věku 25–40 let).

- **Hrozba či použití násilí** – násilí psychické, fyzické, sexuální, případně i ekonomické.
- **Různé formy vztahu** – k partnerskému násilí může docházet mezi partnery bez ohledu na podobu jejich vztahu (sňatek, registrované partnerství; druh–družka, přítel– přítelkyně) partnerských vztahů. (Pozn. v rámci „partnerského násilí“ např. i tzv. „dating violence“/„dating abuse“ tj. násilí již během fáze seznamování „randění“ směřující k získání moci a kontroly ve vztahu (často jednání způsobující strach, ponižování, snaha o ovládnutí druhé osoby). Pár však zatím nesdílí společně obydlí. Má různé formy: fyzická, psychická, sexuální, stalking. Projevuje se i v digitální podobě např. „Cyber Dating Abuse“, sexting, pornografie. Nejčastěji se o něm hovoří v souvislosti se skupinou adolcentů při hledání partnera či partnerky. (Wolfe, D. A., 2018)
- **Současný i bývalý partner** – k agresi může docházet i ze strany bývalého partnera/partnerky, tedy že násilné jednání může pokračovat i po ukončení vztahu (např. také stalking).
- **Bez nutnosti společné domácnosti** – na skutečnost, že společná domácnost není rozhodující pro vymezení partnerského násilí explicitně nutná, upozorňují pouze některé definice. Pojem domácí je totiž nutné chápat spíše ve smyslu neveřejné, skryté. Partnerské násilí se totiž ve velké většině případů odehrává skrytě, v soukromí.
- **Genderová nepodmíněnost partnerského domácího násilí** – partnerského násilí se mohou dopouštět jak muži, tak ženy.
- **Sexuální orientace není podstatná** – sexuální orientace partnerů nehraje při definování partnerského násilí žádnou roli.

DRUHY

- **fyzické násilí** (strkání, fackování, tahání za vlasy, smýkání, házení předmětů, znehybňování oběti atd.),
- **psychické násilí** (slovní týrání, ponižování, zesměšňování, permanentní kontrola, výslechy, vyhrožování atd.);
- **sexuální násilí** (všechny intimní kontakty, které jsou na oběti vynucovány proti její vůli);
- **ekonomické násilí** (zamezení možnosti disponovat s finančními prostředky, zákaz získání zaměstnání, neposkytování finančních prostředků, vystavování hladu atd.);
- **sociální násilí** (zamezení kontaktu s rodinou či přáteli, zákaz využívání komunikačních prostředků, sociální izolace atd.).“

DEFINIČNÍ ZNAKY

- opakovanost a dlouhodobost (pozn. tzv. historie domácího násilí),
- eskalace (dynamika vývoje; obvyklé stupňování v četnosti i intenzitě)
- jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí (pachatel – oběť)
- často je to i neverejnost (děje se v soukromí, za zavřenými dveřmi domu/bytu bez sociální kontroly okolí)

Někdy se doplňují ještě další znaky:

- mezi obětí a násilníkem je blízký vztah,
- je často velmi těžce prokazatelné

v praxi se
zkoumá

„lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti“

- předcházející útoky – intenzita a počet útoků,
- míra agrese násilné osoby – zejm. útoky na ohroženou osobu v přítomnosti policistů, a to fyzické i verbální, vyhrožování fyzickým napadením,
- ovlivnění alkoholem či jinými návykovými látkami,
- tendence násilné osoby k používání zbraní (i dříve, podle záznamů; podle svědků atp.) a existence držení střelné zbraně (legální nebo nelegální)

DYNAMIKA DN

- Drobnější výpady, útoky
- Stupňování intenzity
- Rozvoj syndromu adaptace

Jiné dělení:

- **hromadění napětí** (selhává komunikace, ohrožená osoba začíná mít strach),
- **incident** (verbální, emocionální, fyzický; charakteristický je hněv, vztek, obviňování, hádky, výhružky a zastrašování),
- **usmíření** (násilná osoba se omlouvá, prosí odpuštění, obviňuje ohroženou osobu, popírá zneužívání nebo celou situaci zlehčuje),
- **klid** (incident je zapomenut, násilí se momentálně neděje, „fáze líbánek“).
- FENOMÉN JEKYLLA A HYDEA

Syndrom adaptace

- **utajení a bezmocnost** (strach z partnera, spojený s obavami z rozpadu rodiny, z potřeby chránit děti, přispívá k ochotě snášet útrapy a tajit co se děje, zranění popírá, omlouvá vlastní nešikovností),
- **adaptace na roli týrané ženy** (*syndrom týrané ženy* - selhání obranných mechanismů; přijímá roli oběti, týrání akceptuje jako nevyhnutelné, nevěří v možnost záchrany, odmítá reálné nabídky pomoci, je přesvědčena že nemá šanci; fixace negativního sebehodnocení; generalizovaná tendence vyhovět požadavkům okolí bez ohledu na okolnosti; neprůbojnost; obranný mechanismus - tzv. **Stockholmský syndrom** - silná citová fixace na násilníka, navzdory týrání nevěří, že by mohla být oběť jinde v bezpečí; popírání skutečnosti; krajní obrannou reakcí bývá pokus o sebevraždu případně zoufalý útok na agresor; může se rozvinout disociační porucha),
- **odhalení a popření** (obvykle přispívá pouze náhoda nebo závažnější zranění, neochota dětí přihlížet; paradoxní reakce týrané ženy popírat i po zveřejnění závažnost situace je výrazem zafixované bezmoci, bojí se hledat pomoc, nejzávažnějším důvodem je, že nemá kam jít, obava, že by svou situaci mohla ještě zhoršit, odchod na utajené místo bývá často jediným řešením).

INTERVENCE

- INTERVENČNÍ CENTRA (zákon o soc.sloužbách)
- Neziskové organizace (BKB, ProFem, ROSA, RIAPS)
- Linky pro oběti DN
- POLICIE ČR

INSTITUT VYKÁZÁNÍ

- Zákon 273/2008 Sb., o policii ČR
- PČR je oprávněna násilnou osobu na místě ze společného obydlí vykázat na **dobu 10 dnů** (tato doba nemůže být zkrácena; souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje).
- **Do 24 hodin** je pak vykázána osoba oprávněna si za asistence PČR vyzvednout další osobní věci nebo věci nezbytné pro podnikání či výkon povolání.
- **Do 3 dnů** od vydání rozhodnutí o vykázání provede PČR kontrolu, zda rozhodnutí o vykázání dodržuje vykázaná i ohrožená osoba.
- Oběť může podat návrh soudu, aby vydal předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí. Soud **rozhodne do 48 hodin** - toto předběžné opatření trvá **jeden měsíc od jeho vykonatelnosti**. (292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních)
- *Takový návrh může ohrožená osoba podat, aniž by mu předcházelo vykázání, které provedla Policie.*
- V době působení předběžného opatření může být zahájeno řízení ve věci samé (řízení o rozvod manželství, svěření dětí do péče a úprava styku, vypořádání jmění manželu, úprava práva k bytu apod.)

Soud pak může:

může vyloučit násilnou osobu na dobu 6 měsíců, a jsou-li pro to závažné důvody, tak opakovaně, tj. celkově až na 1 rok

*DOMÁCÍ
NÁSILÍ
statistika*

-
- To všechno z lásky
  - Aplikace Bright Sky

Syndrom EAN

Vymezení
Elder Abuse
and Neglect

- Jednorázový nebo opakovaný čin nebo nedostatek vhodného jednání, ke kterému dochází v jakémkoli vztahu, kde existuje očekávání důvěry, což způsobuje újmu nebo úzkost starší osobě.
- Tento typ násilí představuje porušení lidských práv a zahrnuje:
  - fyzické, sexuální, psychické a emocionální zneužívání,
  - finanční a materiální zneužívání,
  - opuštění,
  - zanedbání,
  - vážnou ztrátu důstojnosti a respektu.

výskyt

- K nějaké formě násilí, nebo zanedbávání dochází u min. 15,6% lidí ve věku nad 60 let
- V domácím prostředí dokonce až na 84%

RIZIKOVÉ FAKTORY

- závislost na okolí (péči atp.),
- sociální izolovanost,
- nedostatek sebedůvěry,
- dlouhodobé závažnější onemocnění,
- návrat dospělých dětí k rodičům (zejm. v případě, pokud jsou tyto osoby závislé na alkoholu, drogách atp.),
- soužití starších lidí s duševně nemocnými dospělými dětmi,
- funkční postižení a s ním spojená závislost na okolí,
- špatné fyzické,
- duševní zdraví,
- kognitivní poruchy,
- nízký příjem,
- na úrovni společnosti – ageismus vůči starším lidem a určité kulturní normy (např. normalizace násilí)

AKTIVNÍ FORMY EAN

- fyzické násilí,
- psychické násilí
  - nerespektování lidské důstojnosti (urážky, vyhrožování, zesměšňování, nadávky, dehonestace)
- sociální izolace (omezování kontaktu),
- finanční a materiální zneužívání (ekonomické vydírání, krádeže, odebrání důchodu atp.),
- omezování svobodného rozhodování (např. nátlak na převod majetku, znemožnění volby vlastního bydliště),
- úmyslné předávkování léky, či jiná manipulace s medikací,
- sexuální násilí (kontaktní forma i nekontaktní forma)

PASIVNÍ FORMY
EAN

- zanedbávání osobní hygieny,
- nedostatečné poskytování výživy,
- nedostatečné poskytování základní zdravotní péče,
- odmítání návštěvy lékaře nebo pečujících osob,
- neinformovanost o právech.

DRUHY EAN

- mezigenerační EAN (soužití s dospělými dětmi – generační násilí; nebo vnoučaty – transgenerační násilí)
- EAN uvnitř partnerského vztahu
- EAN páchaný jinou osobu

ZNAKY EAN

fyzické násilí:

- poranění (výrony, poranění oka, hematomy, zlomeniny, popáleniny),
- opakovaná zranění – hematomy, řezné rány, popáleniny, odřenininy,
- opakovaná a stará zranění – pro něž nemá senior vysvětlení,
- časté návštěvy u lékaře – podvrtnutí, polámané kosti, zlomeniny,
- modřiny na těle, modřiny na vnitřních stehnech (možné sexuální násilí),

ZNAKY EAN

psychické násilí:

- úzkost, zmatenost,
- potíže se spánkem, stud,
- deprese, beznaděj, myšlenky na sebevraždu,
- výrazný úbytek na váze, nebo naopak nárůst, který není způsoben nemocí,

ZNAKY EAN

ekonomické násilí:

- nucení k podpisu dokumentů, kterým senior nerozumí,
- nucení k převodu nemovitosti,
- neobvyklé převody hotovosti, vybírání z bankomatu u ležící osoby,
- nucení k půjčkám,
- příslib doživotní péče za odkázání majetku,

ZNAKY EAN

sexuální násilí:

- sexuálně přenosné nemoci, infekce,
- bolestivost v oblasti genitálií (modřiny na vnitřní straně stehen),
- krvácení v oblasti genitálií.

ZNAMY ZANEDBÁVÁNÍ

chybějící osobní péče,
špinavé prádlo, neostříhané
nehty, přítomnost výkalů,
zanedbanost, podvýživa,
dehydratace, kdy je
extrémní žízeň,
sucho v ústech, apatie,
bolestivost,
nedostatek pomůcek –
brýle, naslouchátka,
chodítka, berle,
proleženiny.

PREVENCE EAN

Mezi strategie považované za nejslibnější patří:

- intervence pečovatелů, které poskytují služby ke zmírnění „břemene péče“,
- programy pro správu peněz pro starší dospělé ohrožené finančním vykořisťováním,
- linky pomoci a nouzové přístřešky,
- multidisciplinární týmy, protože požadované reakce často procházejí mnoha systémy, včetně trestního soudnictví, zdravotní péče, péče o duševní zdraví, služeb ochrany dospělých a dlouhodobé péče.

-
- Z lásky nenávist